

WOLFGANG LESCHHORN, PETER ROBERT FRANKE, *Lexikon der Aufschriften auf griechischen Münzen/Lexikon of Greek Coin Inscriptions*, Bd. I/Vol. I (*Geographische Begriffe, Götter und Heroen, mytische Gestalten, Persönlichkeiten, Titel und Beinamen, Agonistik, staatsrechtliche und prägerechtliche Formeln, bemerkenswerte Wörter*), Österreichische Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-Historische Klasse, Denkschriften, 304. Bd., Veröffentlichungen der Numismatischen Kommission 37, Veröffentlichungen der Kleinasiatischen Kommission 13, Wien, 2002, 426 p.

A devenit un truism faptul că moneda conține numeroase informații. Ele sunt de cea mai mare însemnătate pentru istoric, mai cu seamă când alte izvoare lipsesc sau sunt sărăcicioase. Asemenea date nu au fost cunoscute, înțelese și folosite de către studioși de la începuturile numismaticii. Exploatarea referințelor transmise de monedă s-a făcut treptat, – de reținut – pe măsura evoluției generale a științei și nu putem fi siguri că acest proces se va încheia vreodată.

Monedele orașelor grecești, îndeosebi ale celor din Grecia și Asia Mică, constituie din punctul de vedere evidențiat mai sus un rezervor inepuizabil de cunoștințe. Însă, descifrarea reprezentărilor de pe cele două fețe ale monedei și, mai ales, a semnificației lor, întâmpină încă serioase dificultăți. Nici domeniul cuprinzând caracteristicile tehnice nu este exploatat integral, întrucât abia în ultimele decenii – grație mijloacelor și metodelor de cercetare proprii științelor exacte – acestea au început a fi aprofundate, contribuind deplin la dezvăluirea „secretelor” de fabricație sau ale politicilor financiare.

Spre deosebire de cele două categorii de informații amintite, legendele – ca și oricare alt semn grafic – au fost de la început mai accesibile cunoașterii, deși nu se poate nega existența în continuare, și în acest caz, a unor impedimente majore. Greutățile întâlnite sunt provocate de lacunara sau totala neînregistrare a materialului monetar, de necesitatea cunoașterii pieselor din colecțiile private și din comerț, ca și de continua apariție a unor exemplare inedite.

Cu toate acestea, pornind de la stăpânirea aproape totală a materialului documentar, cei doi autori au inițiat această cercetare de mare anvergură. Și, odată încheiat studiul, s-a obținut o documentație polivalentă, utilă nu numai numismaticii, ci și întregului spectru de științe ale Antichității, ca un instrument integral de lucru. Pentru a fi și mai abordabil, lexiconul de față este bilingv (germană – engleză). Acest prim tom va fi urmat de un al doilea, tematic, care va cuprinde etnicul și numele magistraților.

Ambițioasa lucrare a profesorului P. R. Franke și a discipolului său de la Saarbrücken, profesorul W. Leschhorn, continuă, după aproximativ un secol, pe

cele ale lui S. Icard, A. Florange și îndeosebi B. V. Head (*Historia Numorum*), care au avut pe acest plan laudabile inițiative pentru acea vreme. Acum, materialul studiat acoperă întreaga perioadă de emisie (aproape un mileniu) și, de asemenea, cuprinde toate clasele de monede grecești, autonome și imperiale, cu legende grecești sau latine. Nu au fost incluse piesele celtice, ca și cele romane sau sasanide, ale căror legende nu sunt scrise în greacă sau în latină. Autorii sunt conștienți, că un astfel de demers nu poate fi vreodată încheiat, întrucât în afară de posibila omitere a unor exemplare, lexiconul trebuie lăsat „deschis”, în vederea includerii pieselor noi furnizate de dinamica descoperirilor. Așa că, apariția unei noi ediții se va impune în momentul când monedele excluse acum, completările diverse și corectările substanțiale vor atinge „masa critică” adecvată.

Volumul se deschide cu paginile rezervate părților introductive și bibliografiei întrebunțate, pentru ca, apoi, să continue cu ceea ce ară numi „nucleul greu” al cărții, adică cele două capitale care înglobează prezentarea alfabetică a legendelor grecești și latine (p. 22–398). Când se socoate necesar, legendele sunt însoțite de note care ajută la completa lor înțelegere (evenimente, dinastii, monumente, noțiuni geografice, chestiuni lingvistice ș. a. m. d.). Așa cum transpare, dorința amintitorilor specialiști a fost de a oferi interesatilor o maximă posibilitate de utilizare a lexiconului. Două exemple pe care le voi alege aleatoriu, cred că pot ilustra mai bine decât cuvintele mele logic prezentării și metoda folosită de către cei doi autori.

Primul exemplu, pentru legendele grecești (p. 22):

A (= ΠΡΟΘΗ) ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ erste Metropolis/first metropolis Sardis/Lyd. 1. Hälfte 3. Jhd. n. BMC (89)

Al doilea exemplu, pentru legendele latine (p. 321):

ANTIOCHIA Antiochia (Stadtgöttin)/city goddess Antiocheia/Syr. 74 n. RPC II 1987. 2004

După cum lesne se poate observa, lexiconul poate fi utilizat și ca un catalog de identificare – simplu și competent –, atunci când reprezentările de pe o piesă, din diferite motive, nu pot fi recunoscute sau semnificația lor scapă editorului. Nimic nu este mai folositor în munca

numismatului decât posibilitatea de a plasa în timp și spațiu piesa monetară examinată.

Extrem de sistematizat este și indicele, care a fost divizat în 5 mari capitole (geografice, persoane, zei – eroi – personaje mitice – personificări, titluri și epitete, altele). Acestea, la rândul lor, cuprind 35 de subîmpărțiri; de pildă, *Geographisches* (I) este împărțit în *munți* (1), *fluvii* (2), *orașe și eponimele lor* (3), *șări – provincii – triburi* (4), *alte indicații geografice* (5) și *forme speciale de etnic* (6).

Astfel, pe de-o parte, lexiconul ușurează, prin citirea (corectă) legendei, recunoașterea unei monede și,

pe de alta, prin folosirea adecvată a indexurilor, facilitează înțelegerea textului respectiv.

De peste două secole, școala germană de numismatică a contribuit esențial la cunoașterea monedei antice. Aceste realizări au folosit, folosesc și vor folosi încă multă vreme unor nenumărate generații de specialiști. Și acest frumos și necesar lexicon, elaborat cu multă știință și inteligență, asupra căruia îndrăznesc să atrag atenția, face parte din categoria acestor lucrări de referință.

VIRGIL MIHAILESCU-BÎRLIBA